

Asia: VN/17928/2024

Hallituksen esitysluonnos perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 29 pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

Mediakasvatusseura on samaa mieltä hallituksen esityksen kanssa siitä, että perusopetuslain perusteella jokaiselle tulee taata mahdollisuus häiriöttömään oppituntiin sekä turvalliseen oppimisympäristöön. Huomionarvoista on kuitenkin se, että ongelmallinen mediankäyttö on syy-seuraussuhteiltaan monimutkainen, useiden tekijöiden summa eikä johdu ensisijaisesti median parissa käytetystä ajasta. Kiellot ja sääntely on ”helpompi” ratkaisu kuin pureutuminen juurisyyhin, kuten lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy tai perhe- ja tukipalveluiden resurssien turvaaminen. Lisäksi teknologiayhtiöiden vastuuttaminen olisi tärkeää.

”Oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnin aikana lukuun ottamatta niiden käyttöä opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon.”

Erityisesti kohdassa ”opettajan luvalla oppimistarkoitukseen taikka rehtorin tai opettajan luvalla henkilökohtaiseen terveydenhoitoon” sananmuoto voi sitoa opetuksen järjestäjää liikaa, eikä anna mahdollisuuksia joustaa säännöstä muidenkin henkilökohtaisten tilanteiden mukaan (esimerkiksi perhesyyt). Kohdassa voitaisiin viitata yksinkertaisemmin henkilökohtaisiin syihin.

On erittäin tärkeää miettiä digilaitteiden vaikutuksista lasten ja nuorten elämään ja koulujen arkeen. Ehdotuksessa oleva voimakas kiello (sekä asian ympärillä käyty keskustelu) kuitenkin antaa voimakkaan negatiivissävytteisen viestin digivälineiden käytöstä. Pelkästään kieltämällä mobiililaitteet emme tuota mediataidoiltaan osaavia ja digitaalisesti sivistyneitä oppilaita. Kasvatuksen osuus on oleellinen digilaitteiden turvallisessa ja tasapainoisessa käytössä. Lakiehdotuksessa olisikin tärkeää tuoda tämä näkökulma esiin.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ei mainita mediataitoja, mediakasvatusta tai digitaalista sivistystä kertaakaan. Digitaaliset taidot mainitaan kolme kertaa (s.19). Lakiehdotuksessa voitaisiinkin sanoa painokkaammin, että perusopetuksen yhtenä tehtävänä on antaa oppilaille valmiudet monipuolisiin digitaalisiin - ja mediataitoihin. Näitä näkökulmia on avattu jonkin verran esityksessä (ks. muita huomioita). Tämä liittyy erityisesti lapsen oikeuteen oppimiseen, hyvään elämään ja kasvuun.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 36 d pykälään koskien puhelimia ja muita mobiililaitteita?

-

Onko teillä muita huomioita puhelimia ja muita mobiililaitteita koskeviin ehdotuksiin?

Lasten ja nuorten kuuleminen tulee lain etenemisen suhteen myöhään, marraskuussa 2024. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa.

Lakimuutosehdotus on ristiriidassa demokratiakasvatuksen sekä lasten ja nuorten kuulemisen ja osallistumisen edistämisen kanssa (YK:n lasten oikeuksien sopimus - Artikla 12). Lakiehdotus on luonteeltaan eksklusiivinen sen viestiessä oppilaille, ettei heillä ole kouluissaan (eli elämänsä lähidemokratian harjoittamisen keskeisessä paikassa) sanavaltaa tai mahdollisuutta demokraattisesti keskustella ja laatia yhteisiä pelisääntöjä heitä itseään koskevassa ja heille tärkeässä asiassa eli puhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytöstä. Lakiehdotus heikentää täten hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria kouluissa.

Myös mediakasvatuslinjauksissa (Medialukutaito Suomessa : Kansalliset mediakasvatuslinjaukset Salomaa, Saara; Palsa, Lauri, 2019) tuodaan esiin, että merkityksellistä, hyvää elämää edistävät laaja-alaiset medialukutaidot ovat kaikille kuuluvia kansalaistaitoja ja niitä voidaan edistää laadukkaan, systemaattisen ja kattavan mediakasvatuksen avulla. Linjauksissa todetaan, että mediakasvatusta suunniteltaessa, kehitettäessä, tutkittaessa ja toteutettaessa kohderyhmiin kuuluvien ihmisten pitäisi voida mahdollisuuksien mukaan vaikuttaa toimintaan, sen tavoitteisiin, sisältöön ja käytännön toteutukseen (s.16).

MUITA TAUSTADOKUMENTTEJA, jotka tukevat digitaalisten ja mediataitojen oppimista:

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta:

Digitaaliset taidot ovat opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaisesti osa perusopetuksen aikana opeteltavista taidoista, ja digitaalisten taitojen oppiminen on jokaisen oppilaan oikeus. Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on antaa oppilaille valmiudet sellaisiin digitaalisiin perustaitoihin,

joita tarvitaan jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa. Oppilaille digitaaliset laitteet ja etenkin puhelin on keskeinen oppimisen, osallisuuden ja ilmaisun väline.

Digitaaliset taidot ovat opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaisesti osa perusopetuksen aikana opeteltavista taidoista, ja digitaalisten taitojen oppiminen on jokaisen oppilaan oikeus. Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on antaa oppilaille valmiudet sellaisiin digitaalisiin perustaitoihin, joita tarvitaan jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa. Oppilaille digitaaliset laitteet ja etenkin puhelin on keskeinen oppimisen, osallisuuden ja ilmaisun väline.

Mikäli koulussa ei ole mahdollista näitä taitoja harjoitella, voi seurauksena olla, että digitaaliset taidot opitaan yhä vahvemmin vapaa-ajalla kaikkine lieveilmiöineen.

Medialukutaito mainitaan myös hallitusohjelmassa: Opettajien valmiuksia kasvattaa oppilaita kriittiseen medialukutaitoon sekä tietoisuuteen kyberriskeistä vahvistetaan laajan yhteiskunnallisen resilienssin lujittamiseksi.

Uudet lukutaidot -kehittämishjelmassa (2021-2023) tuotetut sisällöt tukevat opetussuunnitelmia ja siihen sisältyviä digitaalisia tai monilukutaitoja. Ohjelmassa olevat digitaalisen osaamisen kuvaukset (digitaalinen osaaminen ja tieto- ja viestintäteknologisen osaaminen, medialukutaito, ohjelmisto-osaaminen) muodostavat kansallisen digitaalisen osaamisen viitekehyksen, jolla tuetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2022, Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2018 ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 linjausten paikallista toimeenpanoa...Osaamisen yksityiskohtaisella määrittelyllä edistetään lasten ja nuorten yhdenvertaisia mahdollisuuksia saavuttaa opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa tarvittava digitaalinen osaaminen. Oppijalla on oikeus digitaalisen osaamiseen.

Lisäksi valtioneuvoston selonteko: Suomen digitaalinen kompassi (VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2022:65) sisältää tavoitteita digitaalisiin taitoihin liittyen:

TAVOITE 1: Suomi on digitaalisesti sivistynyt maa, jossa jokaisella on valmiudet digimaailmassa toimimiseen ja keskinäinen kunnioitus ja luottamus ovat korkealla tasolla.

Digitaalinen sivistys edellyttää tietoja ja osaamista, osallistumismahdollisuuksia sekä valmiuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään luovilla tavoilla ja turvallisesti digimaailmassa. Digitaalinen sivistys vastaa siihen, mitä pitää tietää, millä tavalla toimia ja miten osallistua, jotta päästään digikompassin visioon siten, että ihmisten keskinäinen kunnioitus ja luottamus digitalisoituaan yhteiskuntaan vahvistuvat. Digitaalinen sivistys on myös tieto- ja arviointikykyä ja empatiaa.

TAVOITE 2: Digitaaliset perustaidot ovat maailman huippua ja ne vievät eteenpäin kestävästä yhteiskunnallisesta kehityksestä. Digitaalisessa maailmassa toimimiseen tarvittavien yhteisesti määriteltyjen perustaitojen hankkiminen on mahdollista kaikille toimivan tuen ja tarjonnan kautta.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 41 a-d ja 42 d pykäliin koskien aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa?

-

Onko teillä muita huomioita aluehallintovirastojen laillisuusvalvontaa koskeviin ehdotuksiin?

-

Onko teillä lausuttavaa esityksen 2 pykälään koskien liikunnallisen elämäntavan lisäämistä esi- ja perusopetuksen tavoitteisiin?

Esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää liikunnallista elämäntapaa.

Esityksessä ehdotetaan, että liikunnallinen elämäntapa lisätään osaksi esi- ja perusopetuksen tavoitteita. Tämä tulisi nähdä laajemmin hyvän elämän ja tasa-painoisen media-arjen tukemisen näkökulmasta, johon myös liikunta kuuluu. Digitaalisen hyvinvoinnin ajatus liittyy kiinteästi media-arkeen ja digilaitteiden käyttöön ja sisältää liikunnan, sekä myös mm. monipuolisten mediataitojen, ajanhallinnan, unen, luontosuhteen ja sosiaalisten suhteiden vahvistamisen näkökulmat. Asiaa olisikin hyvä tarkastella laajemmasta näkökulmasta ja ehdotamme, että kohdassa 2§ opetuksen tavoitteet esi- ja perusopetuksen tulee lisäksi edistää hyvää elämää ja tasapainoista media-arkea, jossa huomioidaan mm. liikunnallinen elämäntapa, tuetaan digitaalisia- ja mediataitoja sekä vahvistetaan monipuolisia sosiaalisia suhteita ja luontosuhdetta.

Onko teillä muita huomioita liikunnallista elämäntapaa koskevaan ehdotukseen?

-

Onko teillä lausuttavaa perusopetuslain säädöshuoltoa koskeviin ehdotuksiin?

-

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Mediakasvatusseuran tiivistelmä_ Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta perusopetuslain muuttamiseksi.pdf](#)

Prusskij Christa
Mediakasvatusseura ry

